

Тема уроку. Прості речовини. Метали і неметали.

Мета уроку: навчитись розрізняти металічні і неметалічні елементи, наводити приклади простих речовин металів та неметалів.

Тема уроку. Прості речовини. Метали і неметали.

Мета уроку: навчитись розрізняти металічні і неметалічні елементи, наводити приклади простих речовин металів та неметалів.

Усі хімічні речовини поділяються на прості і складні.

Простими називаються речовини, утворені атомами одного хімічного елемента.

Деякі прості речовини складаються з молекул.

Одноатомні молекули утворюють інертні гази гелій **He**, неон **Ne**, аргон **Ar** та інші.

З двохатомних молекул складаються водень **H₂**, кисень **O₂**, азот **N₂**, галогени **F₂**, **Cl₂**, **Br₂**, **I₂**.

Три атоми — у молекулах озону **O₃**, чотири — у молекулах білого фосфору **P₄**, вісім — у молекулах сірки **S₈**.

Інша група простих речовин має немоллекулярну будову. До таких речовин відносяться усі метали, а також червоний фосфор, алмаз, графіт, силіцій та інші.

Їх хімічні формули записують хімічним символом елемента без індексу: **Fe**, **P**, **C**, **Si**, тощо.

Алотропія

Відомо **118** хімічних елементів, а простих речовин — більше, ніж **400**. Один хімічний елемент може утворити кілька простих речовин.

Явище існування декількох простих речовин, утворених атомами одного хімічного елемента, називається алотропією.

Прості речовини, що складаються з атомів одного хімічного елемента — **алотропні модифікації** (алотропні видозміни).

Приклад:

хімічний елемент **Оксиген** утворює прості речовини, що відрізняються складом молекул: кисень **O₂** і озон **O₃**. Кисень — газ без запаху, він є необхідним живим організмам для дихання. Озон має запах, отруйний.

Хімічний елемент **Фосфор** утворює моллекулярну речовину — білий фосфор **P₄** і немоллекулярну — червоний фосфор **P**. Ці речовини відрізняються не лише будовою, а й властивостями. Білий фосфор має запах, самозаймається на повітрі. Червоний фосфор без запаху, горить лише при нагріванні.

Хімічний елемент **Карбон** утворює немоллекулярні речовини алмаз і графіт. Вони позначаються однаковою формулою — **C**, але мають різну будову і відрізняються властивостями. Алмаз є прозорою, безбарвною, дуже твердою речовиною. Графіт — непрозорий, темно-сірий, м'який.

Усі хімічні речовини поділяються на прості і складні.

Простими називаються речовини, утворені атомами одного хімічного елемента.

Деякі прості речовини складаються з молекул.

Одноатомні молекули утворюють інертні гази гелій **He**, неон **Ne**, аргон **Ar** та інші.

З двохатомних молекул складаються водень **H₂**, кисень **O₂**, азот **N₂**, галогени **F₂**, **Cl₂**, **Br₂**, **I₂**.

Три атоми — у молекулах озону **O₃**, чотири — у молекулах білого фосфору **P₄**, вісім — у молекулах сірки **S₈**.

Інша група простих речовин має немолекулярну будову. До таких речовин відносяться усі метали, а також червоний фосфор, алмаз, графіт, силіцій та інші.

Їх хімічні формули записують хімічним символом елемента без індексу: **Fe**, **P**, **C**, **Si**, тощо.

Алотропія

Відомо **118** хімічних елементів, а простих речовин — більше, ніж **400**. Один хімічний елемент може утворити кілька простих речовин.

Явище існування декількох простих речовин, утворених атомами одного хімічного елемента, називається алотропією.

Прості речовини, що складаються з атомів одного хімічного елемента — алотропні модифікації (алотропні видозміни).

Приклад:

хімічний елемент **Оксиген** утворює прості речовини, що відрізняються складом молекул: кисень **O₂** і озон **O₃**. Кисень — газ без запаху, він є необхідним живим організмам для дихання. Озон має запах, отруйний.

Хімічний елемент **Фосфор** утворює молекулярну речовину — білий фосфор **P₄** і немалекулярну — червоний фосфор **P**. Ці речовини відрізняються не лише будовою, а й властивостями. Білий фосфор має запах, самозаймається на повітрі. Червоний фосфор без запаху, горить лише при нагріванні.

Хімічний елемент **Карбон** утворює немалекулярні речовини алмаз і графіт.

Вони позначаються однаковою формулою — **C**, але мають різну будову і відрізняються властивостями. Алмаз є прозорою, безбарвною, дуже твердою речовиною. Графіт — непрозорий, темно-сірий, м'який.

Алмаз і графіт

Хімічний елемент і проста речовина

Назви хімічного елемента і простої речовини у більшості випадків збігаються, тому слід розрізняти ці два поняття.

Хімічний елемент — це певний вид атомів. Атоми хімічного елемента можуть входити до складу простих і складних речовин. Можна охарактеризувати поширеність і форми знаходження хімічного елемента в природі, а також властивості його атомів (масу, розміри, будову).

Проста речовина — це одна з форм існування хімічного елемента в природі. Проста речовина характеризується певним складом, будовою, фізичними і хімічними властивостями. Її використовують для отримання інших речовин.

Прості речовини за їх властивостями поділяють на **метали** і **неметали**.

Метали мають **немолекулярну** будову і подібні фізичні властивості. Усі метали (крім ртуті) за нормальних умов є твердими речовинами. Їх легко впізнати за характерним металічним блиском. Метали добре проводять тепло і електричний струм.

При ударі метали не руйнуються, а змінюють свою форму, тобто їм характерна пластичність. Метали можна кувати, прокатувати у бляхи, витягувати у дріт.

Неметали не мають загальних фізичних властивостей і не схожі на метали. У них немає металічного блиску (винятком є йод). У більшості неметалів низькі електропровідність і теплопровідність.

Більшість неметалів мають **молекулярну** будову. Такі речовини за нормальних умов є газами (водень, кисень, азот, озон, фтор, хлор, інертні гази), рідинами (бром) або крихкими легкоплавкими твердими речовинами (сірка, йод, білий фосфор).

Визначити, чи є проста речовина металом або неметалом, можна за допомогою періодичної таблиці. Хімічні металічні елементи, які утворюють прості речовини з металічними властивостями, розташовуються у періодичній таблиці зліва нижче діагоналі «**Гідроген** — **Бор** — **Силіцій** — **Арсен** — **Телур** — **Астат**». Вгорі праворуч розташовуються неметалічні хімічні елементи, які утворюють прості речовини з неметалічними властивостями.

ПЕРІОДИЧНА СИСТЕМА ХІМІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ

ПЕРІОДИ	ГРУПИ ЕЛЕМЕНТІВ																
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VII									
1	H водень														He гелій	<div>СимволПротонне число</div> <div>O816</div> <div>Назва елементаВідносна атомна маса</div>	
2	Li літій	Be берилій	B бор	C вуглець	N азот	O кисень	F фтор	Ne неон									
3	Na натрій	Mg магній	Al алюміній	Si кремній	P фосфор	S сірка	Cl хлор	Ar аргон									
4	K калій	Ca кальцій		Sc скандій	Ti титан	V ванадій	Cr хром	Mn марганець	Fe залізо	Co кобальт	Ni нікель						
5	Rb рубідій	Sr стронцій		Y іттрій	Zr цірконій	Nb ніобій	Mo молибден	Tc технецій	Ru рутений	Rh різдій	Pd паладій						
6	Cs цезій	Ba барій		La лантан	Hf hafnium	Ta тантал	W вольфрам	Re реомольд	Os осмій	Ir іридій	Pt платина						
7	Fr францій	Ra радій		Ac актиній	Rf hafnium	Db дубній	Sg селеній	Bh беркелій	Hs хасій	Mt ментай	Ds дальф						
Вищі оксиди	R ₂ O		RO		R ₂ O ₃		RO ₂		R ₂ O ₅		RO ₃		R ₂ O ₇		RO ₄		
Леткі сполуки з Гідрогеном					RH ₄		RH ₃		H ₂ R		HR						
*Лантаноїди																	
Ce цезій Pr прасмідій Nd ніодім Pm прометій Sm самарій Eu европій Gd гадоліній Td тандем Dy дітрій Ho гольмій Er єрмієвий Tm тмієвий Yb йтербій Lu лютецій																	
**Актиноїди																	
Th торій Pa протактиній U уран Np нептуній Pu плутоній Am амеріцій Cm камірцій Bk беркелій Cf каліфорній Es ейзенштейн Fm феміт Md мідделанд No нобелій Lr лоренцій																	
<div><div>s-елементи</div><div>p-елементи</div><div>d-елементи</div><div>f-елементи</div></div>																	

Перегляньте відео:

<https://www.youtube.com/watch?v=557UHOPWfG8>

Завдання.

Опрацюйте параграф 14.

Виконайте вправу № 8,9.